

Др Обрад Станојевић¹

Правни факултет Универзитета у Београду

**МАРКО ПАВЛОВИЋ – Правна историја света
ЈОШ ЈЕДАН ПРИПАДНИК "РЕСАВСКЕ" ШКОЛЕ**

Дошло ми је до руку четврто "измењено и допуњено издање" уџбеника *ПРАВНА ИСТОРИЈА СВЕТА* (Крајујевац, 2005) крагујевачког професора Марка Павловића.

Почео сам да га читам и неки делови текста су ми се чинили познатим. Проверио сам и открио да су многи фрагменти, не само инспирисани туђим идејама, него да предствљају право неинвентивно преписивање.

Ево неких примера плагирања Ростовцева (*Историја старог света*), Нови Сад, 1990.

Павловић, стр.72

Улице су биле поплочане, има вишеспратне зграде, канализацију и остале санитарне уређаје, што је било непознато Истоку, са његовим пространим насељима сеоског типа груписаним око двора и храма. Такав град је углавном неознат Истоку, где су постојала пространа насеља сеоског типа груписана око двора и храма.

Ростовцев, стр 34

Критско-микенску цивилизацију карактерише град без храма, али са вишеспратним зградама, канализацијом и осталим санитарним уређајима. Такав град је углавном био непознат Истоку, где су постојала пространа насеља сеоског типа груписана око двора и храма

Павловић је извршио само минималне измене у овом тексту, али бар 80% текста је идентично.

Стр. 72

Везе Крићана са Вавилонијом су биле слабије и ређе.

Ростовцев, стр. 32

Иако су везе Крићана са Вавилонијом биле слабије и ређе...

То још може бити случајна поударност.

¹ Професор др Обрад Станојевић, професор емеритус, члан Националног савета за Високо образовање, члан Одбора за Српску Енциклопедију

Али следећи пример свакако није.

Стр- 73

Када су се Дорци у великом броју населили на Пелопонезу, узбуркано миграционо море почело је да се смирује, почеле су да се образују трајне заједнице.

Ростовцев (нав. дело стр. 38)

... када су се Дорци појавили у Јужној Грчкој и у великом броју населили на Пелопонезу, узбуркано море стало је да се смирује, почела су да се образују трајнија етничка краљевства (нешто раније Ростовцев говори о миграционим таласима).

Преузимање неубичјаних израза (узбуркано море), склопа реченице, уз минималне измене, показује да је сличносћ између два тџекста не може бићи случајна.

Павловић, стр.73

Углавном су се бавили земљорадњом и сточарством, мада се јавља узгајање винове лозе и маслина. Кућном радиношћу су задовољаване потребе домаћинства, па се мало шта куповало и то нерадо.... У домаћим пословима учествовали су сви чланови породице: мушкарци, ору, жању, музу краве и козе, праве маслац и сир, иду у лов; жене преду, ткају, перу рубље, справљају храну. Код Хомеровских Грка тежак посао не понижава човека и не сматра се теретом и муком. Тако, Одисеј се хвали како је без премца у жетви и косидби, како је кадар да сагради сплав и истеше кревет.

Ростовцев стр. 42

Хомеровски Грци углавном су се бавили земљорадњом и сточарством, али се и воћарство, нарочито узгајање винове лозе и маслина, такође постепено развија. ..Мало се шта куповало и то нерадо: кућна радиност је углавном задовољавала потребе домаћинства....У свим пословима суделују сви чланови породице: мушкарци ору, сеју, саде дрвеће, жању, косе, старају се о стоци, музу краве и козе, праве маслац и сир, иду у лове; а жене преду, ткају, везу, перу рубље и одело, справљају храну. Тежак посао не понижава човека и не сматра се теретом ни муком. Одисеј се хвали како је без премца у жетви и косидби, како је кадар да сагради брод, да истеше себи постељу.

Измене су минималне: умесћо брога, код Росџовцева, код Павловића Одисеј ја "кадар да сагради сплав" (чиме изневерава Хомера, код кога је реч о броду и деградира Одисејеву вешћину – свака будала може да склепа сплав), умесћо "да истеше постелу" Павловићев Одисеј је у сџању да"истеше кревет". Павловић је

хомеровску жену ослободио једне од активности које набраја Ростовцев (вез), остале је преписао, и то истим редоследом и истим пречима.

Павловић, иста страна
(рече је о робовима)

Мада по правилу њима припадају најнепријатнији послови, они ипак не раде као животиње...и они као остали чланови породице уживају заштиту кућних богова, што им обезбеђује хумани третман.

Ростовцев, наведено место:

Мада им западају најтежи и најнепријатнији послови, они ипак не раде као машине ни као животиње. Попут осталих чланова породице и они уживају покровитељство и заштиту кућних богова, док им религија и обичаји обезбеђују хуман поступак.

Павловић је једино изоставио "најтежи" и "машине" а остало без зазора присвојио. "Хумани постојак" је заменио са "хумани прејман", што је стилиско појоршање, уместо "покровитељства" оставио је "заштити".

Павловић, нав. страница:

На положај базилеуса долазио је онај који је био јачи, бистрији, способнији, богатији и боље наоружан од осталих.

То место код Ростовцева (стр. 43) гласи:

Краљевску власт стекао би она који је јачи, бистрији и способнији, богатији и боље наоружан од осталих.

Бар да је изменио редослед квалитета који се захтевају од базилеуса, или да је неке речи заменио синонимима. Не: преузео је telle-quelle.

Павловић, стр.76

Све спартанске друштвене норме заснивале су се на апсолутном потчињавању појединца држави и на претварању целокупног владајућег слоја у стајаћу војску, спремну да у било ком тренутку изађе на бојно поље.

Ростовцев, стр. 60:

Све друштвене и економске норме засниване су на апсолутном потчињавању појединца држави и на претварању целокупне владајуће класе у стајаћу војску, спремну да у било ком тренутку изађе на бојно поље.

No comment!

Павловић, стр 123

....византијски цар (Валенс) је дојурио са Персијског ратишта. Али, код Једрена 378, царска војска је потучена а сам цар погинуо на бојишту. Тада је германски проблем избио у први план. Са њим ће источни део Римске империје морати да се носи читав један век. Западни део тај проблем ће одвести у пропаст...Теодосијева готска политика изазвала је знатно повећање државних издатака, што је имало за последицу повећање пореских намета. Да би се спасли од прекомерних намета и самовоље сакупљача пореза, сељаци су се стављали под заштиту велепоседника, губећи тако независност. Уз то, на прелазу из IV у V век слој слободних сељака тањи се и закнским везивањем за земљу.

Ростовцев, стр 72 и 73

Цар Валенс је персиског (наравно, мало слово п- О. С.) дојурио на Балканско полуострво и срео са непријатељем код Једрена. Ту је 9.Августа378. дошло до судбоносне битке у којој су Западни Готи..до ногу потукли царску војску. Сам цар је погинуо на бојишту..Германски проблем, који је тада избио у први план, задавао је источном делу Империје највеће тешкоће током целог једног века; западни део је под притиском тих тешкоћа пропао....Теодосијева готска политика изазвала је знатно повећање државних издатака, а према томе и пореских намета. Беда становништва је расла, па су се сељаци стављали под патронат велепоседника, да би се осигурали од прекомерних потраживања и самовоље скупљача пореза. На тај начин сеоско становништво је све више губило своју независност, тако да је већ на прелазу из IV у V век процес везивања за родну груду био углавном завршен..

Истје, ѿнекад необичне речи (дојурио са ѿерсијској райишиѿа, а мојло је „ѿожурио“, „одмах дошао“, цар ѿѿинуо на бојишиѿу, мојло је „на райишиѿу“, али Павловић ѿошѿује своје орѿинале ѿа осѿавља бојишиѿе, ѿермански ѿроблем „избија у ѿрви ѿлан“, намеѿи осѿају, а мојли су биѿи ѿерейѿи, сеоско сѿановнишѿво ѿуби своју независносѿ, а мојло је да изѿуби и самосѿалносѿи иѿг).

Следеће сѿранице ѿисане су са једним оком на Росѿовцеву, али је ѿлаѿирање изведено нешѿио инѿелиѿенѿије.

*

Друѿи омиљени ауѿор Павловића је Георѿије Осѿроѿорски (Исѿорија Визанѿије, изд. 1969). Преузимаѿи од њеѿа ѿредсѿваља ѿриличан ризик, јер је њеѿово дело боље ѿознаѿио онима који се баве исѿоријом.

Павловић. стр . 128

Заузимањем југоисточног дела Шпаније завршена су велика Јустинијанова освајања. Иако је низ некадашњих римских земаља остао ван оквира Јустинијановог царства, изгледало је да је стара империја поново успостављена. Јер, цела Италија, највећи део северне Африке, један део Шпаније и сва средоземна острва била су ослобођена варварске власти. Средоземно море је опет постао римско језеро, окружено римским земљама.

Острогорски, стр. 89

Заузећем југоисточног дела Шпаније завршена су велика Јустинијанова освајања. Изгледало је да је стара Империја успостављена. Истина, низ некадашњих римских земаља остао је ван овир Јустинијановог царства. Али, цела Италија, највећи део северне Африке, један део Шпаније и сва средоземна острва су стајали под скиптром римског цара. Средоземно море поново је постало римско језеро, окружено римским земљама.

Како видимо, измене су минималне: умесџо "заузећем" Павловић користи "заузимањем". "Истиина, низ некадашњих..." он претвара у "Иако је низ некадашњих..." Остало је идентично, и идеје и начин на који су изражене.

Павловић, стр. 151

Јаком војном организацијом егзархати су оспособљени за одбрану, поставши византијске предстраже на Западу. Егзарсима, управницима егзархата, потчињена је не само војна, већ и целокупна цивилна управа. Тиме је отпочела епоха милитаризације византијске управе. Организација егзархата послужиће као узор за доцније уређење тема.

Острогорски, стр. 98

Јаком војном организацијом егзархати су оспособљени за одбрану и постају византијске претстража византијске моћи на Западу. Егзарсима, управитељима егзархата, потчињена је на њиховим подручјима не само војна већ и целокупна цивилна управа.. Оснивањем егзархата почиње епоха милитаризације византијске управе. Организација егзархата послужиће као узор за доцније уређење тема.

За овако преузимање њуђих мисли њотребан је не само дебели образ, већ и одређена доза смелости, џачније дрскости. Иџак је реч о једном Остројорском, који је дуго живео и радио у Београду џако да се може сматрајџи домаћим ауџором.

Павловић, стр. 151

Када је 602. таквој војсци издато наређење да поново презими с друге стране Дунава, она се побунила прогласивши за цара Фоку, свог подофицира полуварварског

порекла. Напустила је положаје и кренула на Цариград, где је у тај час плануо устанак. Војнички цар, пошто је добио пристанак Сената, био је крунисан за византијског цара..После десетогодишње узалудне борбе, Балкан је препуштен Словенима...

Острогорски, стр.101

Када је 602. Г. војска добила наређење да да поново презими с оне стране Дунава, избила је побуна. Побуњени војници су дигли на штит и прогласили за цара Фоку, подофицира полуварварског порекла, и напустивши своје положаје, кренули на Цариград. У то време је и у самој престоници плануо устанак... Маврикије је збачен, а Фока је с пристанком сената крунисан за цара..Слом византијске војске на Дунаву, после десетогодишње узалудне борбе, запечатио је судбину Балканског полуострва.Оно је коначно препуштено Словенима..

Једина оријиналност Павловића су извесна сажимања реченица Осѿројорској.

Павловић, стр 152

Реч "тема" првобитно је значила војни одред, а затим и новостворене округе у којима се насељавају трупе – "теме".

Острогорски, стр. 113

Реч "тема" значила је војни одред, а затим је почела да се употребљава за војно-административне округе.. Оно је настало насељавањем трупа – "теме".

Павловић, стр. 157

Промене које је донела Еклога у кривичном праву, нису на први поглед изгледале надахнуте хришћанским човекољубљем. Еклога је предвидела читав систем телесних казни за које није знало Јустинијаново право: сечење носа, језика и руку, ослепљивање, шишање косе и томе слично... (стр. 158): Сакаћење је сматрано као човечна замена за смртну казну.

Острогорски, стр. 168

Посебну пажњу заслужују промене у кривичном праву које, уосталом, не изгледају баш увек надахнуте хришћанским човекољубљем. Еклога пружа читав низ телесних казни за које још не зна Јустинијаново право: сечење носа, језика и руку, ослепљивање, шишање и паљење косе и браде, и томе слично. Истина, ова одвратна сакаћења у исвесним случајевима замењују смртну казну предвиђену Јустинијановим правом..

Дозвољавам себи да ѿројивуречим Осѿројорском (а самим ѿим и њејовом ѿрејисивачу – Павловићу, као и мнојим друјима). Тај ѿовриши ујисак о суровостѿи

византијској и осталој средњовековној права када се пореди са римским, само је привидно јачан и његово редовно се среће у литератури. Римско друштво је било много суровије. Роб је могао бити осакан или убијен, у почетку без икаквог разлога, а касније су уведена нека доста неодређена ограничења. Сиси Галена и других дају примере како је господар ископао око робу који није добро послужио њему, како је прогласио њега да не буде слободан од стране, вероватно припадник, домаћина. А да не говоримо о случајевима примене SC Silanianum када је на стотине робова (у једном случају 400) убијено зато што се десило да неки роб је убио господара.² Суровост над њима је била ван оквира законодавства, није била предмет кривичног права зато што је роб објект имовине, а не субјект права. У средњем веку нижи слојеви нису били слободни у својини господара, већ субјект права. Ове казне у средњем веку су углавном односе на кметове. Тешко се може замислити случај да је распорен нос или осмуђена брада неком власелину.

Павловић, стр.163

Највећу новину Епанагоге чинили су одредбе о правима и дужностима цара и патријарха, као и других световних и духовних достојанственика. Ту је дошло до изражаја схватање идеалног односа између царства и свештенства. Према Епанагоги, државно-црквени организам представља идеално јединство над којим се уздижу цар и патријарх, који се, као поглавари васељене, у савршеној слози старају о благостању човечанства: световни поглавар брине о материјалном а духовни о духовном благу поданика. (Ово схватање је важило као идеал, ма колико се овај идеал разилазио са стварношћу).

Острогорски, стр. 236-237

Најважнију новину Епанагоге чине одредбе о правима и дужностима цара и патријарха, као и других световних и духовних достојанственика. Овде је дошао до израза идеални однос између царства и свештенства...Према Епанагоги, државно-црквени организам представља идеално јединство над којим се уздижу цар и патријарх, који се, као поглавари васељене, у савршеној слози старају о благостању човечанства: световни поглавар брине о материјалном, духовни о духовном благу поданика....(ова наука) је важила као идеал, ма колико се овај идеал разилазио са стварношћу.

² Више о томе: О. Станојевић, *Римско право*, 24. издање, Београд, 2008, 15 и 150

Једино сам у семинарским радовима ситуденаија прве јодуиен среијао овакву верност оријиналу и недосијатиак маишје. Две су разлике: умесио "Најважнију новину" Павловић користи "Највећу новину", умесио "маколико" он иише "ма колико", шиио је верошаво дело лектора имајући у обзир пошшовање које Павловић јаји према шексшовима које преиисује..

Павловић, стр 163-164

Неке од њих (новеле Лава Мудрог – О. С.) указују на завршетак историјског процеса којим се сва државна власт усредсређује у рукама владар, а сви државни послови поверавају царском чиновничком апарату.

Острогорски, стр. 240-241

Законодавно дело Лава VI завршава значајан историјски процес којим се сва државна власт усредсређује у рукама владара а сви државни послови поверавају царском чиновничком апарату.

Како видимо М. Павловић се не либи да преузме неубичајене речи, које ја моју ошкриши, као шиио је "усредсређује".

Ево још једног примера high fidelity преиисивања:

Павловић, стр. 164

Упоредо са јачањем царског апсолутизма, у законодавству Лава Мудрог огледало се јачање византијске аристократије. Почеци овог процеса примећују се већ крајем VIII века када се појављују прве магнатске породице у Византији. Стотину година доцније племство је већ толико оснажило и учврстило своје позиције да је Лав изричито препоручивао да се за више функционере именују само угледни и богати људи... Све ово водило је јачању велепоседништва и феудалних снага, против којих ће наследници Лава Мудрог морати огорчено да се боре.

Острогорски, стр. 248

Упоредо са јачањем царског апсолутизма, у законодавству Лава VI огледа се и јачање византијске аристократије... Почеци овог процеса примећују се већ крајем VIII века када се појављују прве магнатске породице у Византији. Стотину година доцније племство је већ толико оснажило и толико утврдило као посебан сталеж да Лавова Такшика изричито препоручује да се за стратеге и више офицере именују само угледни и богати људи... Све је то водило јачању велепоседништва и феудалних снага, против којих ће Лавови наследници морати огорчено да се боре.

*

Још једна "Аладинова њећина" из које је ꙗрабио Павловић је књиџа Марџисевич - Јушков - Дмиџријевски, Оџиџа истџорија државе и љрава , друџа књиџа (Беоџраг, 1950). Овде је ризик да буде окџирвен мањи. Ко још данас чиџа совјеџске уџбенике?

Ево неколико љримера:

Павловић, стр. 146

Када се почетком V века римска војска повлачи из Британије да би бранила Италију, упади германских племена Англа и Саса се појачавају. У огорченој борби домаће келтско становништво је делом изгинуло, делом поробљено, а делом се повукло на север и запад Британског острва. На тај начин освајачи се нису населили међу покорено становништво, већ су се у компактним масама населили на простору који је претходно био очишћен од староседелаца – Келта... Дугострајна борба са келтским становништвом допринела је јачању краљевске власти код Англосаса.

За потоњи развитак Англосаса од посебног је значаја била чињеница да је Британија у поређењу са Галијом била слабо романизована земља..

Мартисевич и други, стр. 44

На почетку V века римска војска се повлачи из Британије ради одбране Италије...После тога се напад Германа на Британију појачава. У огорченој борби домаће становништво (Келти) делом је изгинуло, а делом потиснуто на север и запад острва. На тај начин освајачи се нису населили међу покорено становништво, већ су освојене делове британске територије настанили у компактним масама...Дуготрајна борба са домаћим становништвом допринела је јачању краљевске власти код освајачких племена.

Британија је била, у поређењу са Галијом, слабо романизована земља.

Да је ово чист љримерак "ресавске школе" не џреба доказивати. Да би се бар мало разликовао од орџнала, Павловић је годео да су „џоробљавали“ домаће сџановниџтво. Нисам сиџуран да су на џом сџуџњу развоја Германи имали џоџребу за робовима. Као и Словени у сличној сиџуацији, они заробљене неџриџаџеље или убијају или их врађају уз оџкуџ. Себи бих дозволио један суџџински коменџар. Ово је раџилено схваџање да су два џлемена; Анџли и Саси (Саксонци) доџшли са Конџиненџа да окуџирају Бриџанију. Новиџа истџраживања, чије резулџаџе доноси џоследње издање Encyclopedia Britannica баџају више свеџлосџи на ово "смџџноје време" бриџанске истџорије. Било је Анџла који су се раније, а и у касниџм сеобама населили на Оџџрву, и џо њима је Енџлеска добила

име. Али је после пада Римског царства племе које је дошло из данашње Немачке било саксонско. Да бих их разликовали од оних који су остали у данашњој Саксонији, називали су их Англо-Саксонци ("енглески Саксонци").

Усуиш - овај манир да се не мешају са староседеоцима, од Германа су наследили Енглези (иако су освајачи Британије били Нормани, који су немачког порекла иако су се населили у Француској и преузели француски језик), који су се трудили да искористе домаће индијанство у колонијама. То, наравно, нису молили у Индији, јер је времена било мало а број индијанца огроман. Али су у Америци и Аустралији били веома успешни. Плаћањем 5 долара за убијеног "Индијанца" или 5 фунти за Аборигина, излагњивањем и "биолошким" радом (један енглески генерал поклоњивао је пољавици ћебе које је скинуо са болесног војника, и за кратко време је од племена остао у животи само мали део). Скалпање су прво примењивали бели насељеници, јер је скалп заузимао мање простора од одсечене главе, коју је требало донети да би се добила награда, а коса Индијанца је препознатљива. а Индијанци су почели да узвраћају – да скидају скалп белцима, иако за то нису добијали никакав новац. Наравно да холивудски филмови бележе само ово "узвраћање". Додатни разлог за искористење домородаца био је сексуални расизам Англосаксонаца. Док су се, као јужњаци, Шпанци и Португалци упуштали у авантуре са локалним женама (већ на самом почетку Кортес је са собом водио Малинче, од које је изгледа добио сифилис), код насељених белаца у Северној Америци то се топово никад није дешавало. Тако су Шпанци и Португалци, на први поглед суровији од Енглеца, сачували домаћи живаљ. Нарочито су Португалци били отворени према другим расама и Бразил данас представља најшароликију лезу разних индијских комбинација. Тај став Англосаксонаца према "домороцима" се може видети чак и у филмовима укључујући и црпаче, који доуштају највеће излете маште. "Покахонтас" је дивна, индијанка, али енглески морнар оглази бродом на своје. Прво, иде да вероватно чека некаква бледолика девојка и не жени се Индијанком. У филму "Ира са вуковима" главни јунак се заљубљује у Индијанку, али се на крају испоставило да је она "бледолика" коју су Навахо Индијанци усвојили, јер је остала без родитеља.

Физичким искористењем, биолошким радом, социјалним пребацивањем из једног у други резерват где није било основних услова за животи, изоловањем, ускраћивањем могућности за школовање, колонизатори су масу од око 22 милиона "Индијанца" колико их је према скромним проценама било у Сев. Америци у време

Колумба, на почетку двадесетог века свели на само 100.000 припадника свих племена. Сада је тај број већи, али, према речима једне студенткиње која је похађала моја предавања, а била је Чероки Индијанка, "на нас чак и црнци гледају са висине". Скрећем пажњу лектору да не исправља ово име – они су Чероки, а не Чироки, како је код нас погрешно уобичајено.

Али да се вратимо Павловићу.

Стр. 148

У време насељавања Британије, Англосаси су живели у родовско-племенском уређењу. Касније, владајући облик постаје сеоска општина, у којој је земља прво у државини па онда у породичној својини. Породице држе парцеле *хајд* величине око 50 хектара.. Уз њих је ишла кућа са окућницом. Ливаде, шуме и пашњаци били су и даље у својини општине.. Градови насељени пољопривредницима били су од другоразредног значаја. Најбројнији друштвени слој чинили су *керли* – слободни људи, држаоци по једног хајда. Они су пуноправни грађани, па су могли да учествују у народним скупштинама, да полажу ослобађајућу заклетву на суду за блиског рођака, да захтевају глобе у своју корист у случају увреде и телесне повреде. Изнад керла стајала је родовска аристократија – *ерли*, posedници више хајда. Код њих се срећу полуслободни сељаци и робови. Полуслободни *лиџи* живели су на туђој земљи, давали су део летине земљопоседнику и налазили се у извесној личној зависности.

Мартисевич, стр. 45

...у време освајања Британије Англо-саси живе у клановима. Касније, владајућим обликом (преводац је оставио овај русизам – О.С.) постаје заједница суседа (сеоска општина – пр. пр.). (парцеле) су се у почетку налазиле у државини, а затим су прешле у породичну својину. Величина таквих деоница (хајди) .. је углавном износила 120 акри (50 хектара)... Осим ове деонице породици је припадала кућа и окућница. Што се тиче ливада, шума, пашњака итд. они су и надаље остајали у својини општине... Градови су у англосаксонској епоси имали другостепени значај и били су насељени углавном пољопривредницима. Најмногобројнију класу у Енглеској сачињавају слободни људи – Керли... држатељи поменутих деоница (хајди). Керли су пуноправни грађани, они имају право да суделују у народним скупштинама, право да полажу ослобађајућу заклетву итд. Увреда нанесена керлу требало је да буде испуњена казном (глобом) у његову корист. Изнад друштвеног слоја керла стоји кланска аристократија – ерли, који располажу са неколико деоница (хајди). У газдинствима ерла већ су запослени

полуслободни и робови. Полуслободни (лети) живе на туђој земљи и плаћају део жетве земљопоседнику према коме се налазе у извесној личној зависности.

Мора се признати – у овим фрајментима Павловић је уложио више труда да прикрије трајове. Исправио је неке грешке преводиоца ("држаиѿи" су код њега "држаоци"). Испречио је и неке редослед речи, сажео неке делове. Али је очигледна подударност, односно лажијат.

Да додам још једну критику. Павловић сматра да је дводомни сисѿем енѿлеске обухватио ѿрњи дом (House of Lords) и доњи дом, који он ипонеде назива "Дом комуна" (сѿр. 286). То је чести грешка у нашој литератури коју чини и један академик (Јовичић). Енѿлеска реч common, commoner значи "обичан грађанин", онај који није племић. Горњи дом је представништво аристократије, а доњи дом чине изабраници народа, дакле обични грађани. Енѿлески политички сисѿем, колико знам, нема комуне.

Павловић, стр 149

Слободно становништво је пропадало услед тежине разноврсних дажбина (порези, новчане казне, војна служба). Оно се путем комендације предавало крупним земљопоседницима или су се вршиле узурпације њихових поседа. Као у Франачкој, државна власт је давањем привилегија велепоседницима (лордовима), фаворизовала овај процес. У наредби краља Ателастена с почетка X века стајао је захтев да сваки слободни човек има свог лорда. У исто време државна власт намеће лордовима обавезе општег карактера, чинећи их одговорним за понашање људи под њиховом заштитом.

Матисевич и други, стр 49

Становништво пропада услед тежине разноврсних дажбина...а нарочито због војне службе, плаћања новчаних казни. Примећују се случајеви отворене узурпације поседа малих сопственика од стране крупних земљопоседника. Све то, слично као у Франачкој држави, фаворизује развитак комендације-личног предавања под приватну заштиту друштвено моћних елемената..У једном од правних споменика-закону краља Ателстана (X век)-налазимо захтев да сваки слободан човек има лорда. У исто време државна власт намеће лордовима обавезе општег карактера, чинећи их одговорним за понашање људи који стоје под њиховом приватном заштитом.

Има таквих појајмица још. Наслов на сѿр. 150 "Савети мудрих" је углавном дословце преписан из Матисевича (сѿр. 48). Слично је и са насловом "локална управа". Наслов "право" представља приличан, а месѿимично и преписан одговарајући одељак совјетској уѿбеника (сѿр- 51). У излајању историје

средњевековне Француске применио је исти метод – много преписивања, уз минималне измене. На стр 74 Павловићевог уџбеника стоји: „Тако, на говор обичног скупиштинара, базилеус Одисеј је одговорио грдњом и ударцем скиптра: „Човече (нема зајеш – О. С.) седи мирно и слушај шта говоре други који су бољи од тебе, од влашљивца и нејунака“ вероватно је инспирисан текстом који се налази на стр 32 моје „Историје политичких и правних институција“ иако се сличан текст може наћи и у другим уџбеницима.

Овде су наведене само три књиге којима се служио. И то на српском језику. Ако би неко имао времена, вероватно би открио и многе друге изворе домаће и стране литературе из којих је Павловић „позајмљивао“.

Не бих замарао читаоце наводећи доказе за нешто што је очигледно. Павловић је и шаком и кајом узимао, не само идеје, изразе, често неубичајене, већ и читаве реченице, понекад без икакве или са минималним изменама. Неке од тих измена су потпуно у односу на оригинал.

*

Могући разлог за ово је што Марко Павловић има нека знања из националне историје, области којом се бавио и из које је докторирао. И поред тога нисам сигуран да и у његовом уџбенику националне историје нема њуђих идеја, јер је, како видимо, склон томе.

Овакво дословно преузимање делом је последица несигурности аутора. Он се не усуђује да се удаљи од оригинала, јер не зна материју на се боји да не погрешити. Када, кад се осмели на неко одступање, чини грешку. Неке сам јоре навео (заробљавање домаће становништва од стране Саксонаца, Одисејева већина да сагради силав). Тако је на списак разлога за пропадање становништва у Енглеској додао „порезе“, што совјетски уџбеник не помиње. Тешко се овај појам може применити на феудални систем намета у ондашњој Енглеској.

Узимајући да предаје Ошину историју права („Правна историја света“ како је он назива, што је прецизније, јер не обухвата многе народе и области: Персија, Индија, Кина, Јапан, Индокина, Индонезија, Кореја, преколумбовска Америка) био је превелик залог за њега. Народ каже „много је мачку шелећа лава“. У овом случају „много је Марку историја права“. И то целој свету. Пошто је то област коју недовољно зна, он је прибегао најкраћем путу, а и најлакшем – преписивању и преписивању других писаца. Постоји, наравно, и други начин, који се зове „књига у шаке“, читати, научити и писати свој текст. Али тога овде није

било. М. Павловић изабрао начин „књиџа на сџо“, ња једним оком љедао и ѡреџисивао.

Познавајући ауџора, нисам изненађен моралном сџраном ѡџоџа, али ме чуди неинџелиџенџан, невелиџ начин на коџи је ѡо радио ѡако да није ѡеџко оџкриџи ѡџаџмице.

Да циџирам и једно ѡравило које се ѡрџмењивало у Сџарџи, а чини се да и данас ваџи. Дечаџима, које је васџиџавала дрџава, није замерано ако краду (ѡреџѡсџавља се храну и вође, јер је храна у "камѡовима" била оскудна), али ако буду ухвађени, жесџоко би их баџинали. Савеџ ѡриџадницима "ресавске" џколе, коџа има дуџу ѡраџиџију код нас³, би љасио: "Краџиџе мисли, а не речи и реченице".

³ Постоџи (или је бар постоџала пре тридесетак година) у библиотеџи Правног факултета у Београду броџура, обџављена пред други светски рат, са насловом „Иџина о „научном“ раду доџента Јована Ђорђевића“. Само је Ј. Ђорђевић био неџто опреџниџи, преписивао је енџлеске и франџуске ауџоре, а не домађе. То му ипак није сметало да постане познати правник, ауџор послератних устава, чеџа се касније стидео. Пред крај живота такође је опџужен да је плагирао неког Франџуза, али је он тврџдио да је Франџуз преписивао њеџа. Ваљда је знао човек српски па преписивао. Део одговорности за уџбеник М. Павловића свакако пада и на рецензенте, Драгољуба Поповића и Симу Аврамовића, коџи нису довољно савесно обавили свој задатак. Узгред: Сима Аврамовић, коџи је преузео од мене обџашњење еџипатског назива роба, на моју примедбу да је требало да ме цитира, одговорио је да је то нашао код франџуског ауџора, Елила. Ни дан-данас није успео да ми наведе дело Елила и џтраницу са које је преписао. Нити сам ја то успео. Додуше, ни Елила не цитира тако да испада да је то његово тумачење.